

O OGRANIČENOM KONVENCIONALNOM RATU

Vijetnamski rat je, po mišljenju autora,¹ iako su sredstva i troškovi za njegovo vođenje ogromno narasli, ipak ograničeni rat. Dok je Kenedi bio predsednik Sjedinjenih Američkih Država, taj sukob je često definisan kao „upola—ograničeni rat”, ili još češće kao „protivgerilski rat”. Rasprave oko ovih i sličnih definicija, koje bi trebalo da tačnije odrede obim i cenu tog rata, još se i danas vode. U međuvremenu taj sukob je dobio nove razmere, zavisno od promena strategijskih koncepcija i angažovanja snaga na obema stranama. Već do januara 1968. ovaj rat je premašio, kako u pogledu materijalnih izdataka tako i ljudskih gubitaka, sva američka ulaganja u vođenje korejskog rata, koji je ranije istican kao primer ograničenog konvencionalnog sukoba.

Prema definiciji američkih združenih načelnika štabova ograničeni rat je „...oružani sukob, još uvek dalek od opšteg rata, u kome se otvoreno angažuju vojne snage dve ili više država”. Autor smatra da je u ovoj definiciji, u kojoj se ništa ne govori o volji protivnika, propušteno da istakne bilo kakva razlika između ograničenog i malog rata.

Istorijski primeri malih ratova se razlikuju od savremene koncepcije ograničenog rata, iako su oba na izgled slični po svojim koncepcijama samoograničavanja snaga i sredstava i relativno malih troškova. Razlika među njima nastala je danas kao posledica pronalaska i uvođenja u naoružanje nuklearnog oružja, koje je stvorilo mogućnost gotovo trenutne eskalacije vojne sile kod velikog broja država.

Ta nova rušilačka snaga omogućila je da se primena Klauzeviceve strategije slamanja neprijateljeve volje može proračunati za relativno kratko vreme, i to u tačnim i jasnim pokazateljima: troškovi—gubici.

Do sredine pedesetih godina bilo je već gotovo svuda prihvaćeno da je neograničeni nuklearni rat nezamisliv. Ta strategija tzv. „šahovske pat—pozicije”, ističe autor, dovodila je dve najveće sile, Sjedinjene Američke Države i Sovjetski Savez, do stanja imobilizma i straha, u kome nijedna strana nije bila u mogućnosti da svoje glavne vojne snage upotrebi protiv one druge.

U takvoj situaciji tobožnjeg poraza strategije od strane nuklearnog oružja pojavila se generacija nevojnih stratega, koji su ubrzo oži-

¹ *Limited Conventional War — Can it be successful?*, by colonel Jay Durst, United States Army, *Military Review*, SAD, januar 1970. god.

votvorili doktrinu o ograničenom nuklearnom ratu. Prema toj doktrini, pretnja velikog razaranja, sadržana u primeni tog oružja, treba da poistakne protivnike da reaguju racionalno, to jest da na tačno predviđen i ograničen način upotrebe nuklearno oružje.

Ako bi ta logika odnela prevagu, onda bi — po mišljenju autora — kontrolisana nuklearna eskalacija, inače ograničena po vrsti oružja, mestu i vremenu primene, sigurno dovela do progresivnog povećanja straha kod protivnika da su vrata ka gornjoj granici upotrebe nuklearne sile i razaranja potpuno otvorena. Pošto takva eskalacija sile ne bi bila racionalna, svaka strana bi bila prisiljena na samoograničavanje upotrebe sopstvenog oružja, a u krajnjoj liniji i svojih ciljeva.

Već krajem pedesetih godina autori koji su se bavili problemom strategije razradili su do krajnjih detalja teoriju o ograničenom nuklearnom ratu i međusobnom zastrašivanju. Vojni krugovi su tada iz nužde prihvatili dobar deo te strategije i svakoj od protivničkih strana odredili izvestan (manji) broj nuklearnog oružja. To određivanje je neizostavno nosilo u sebi i ograničenje u pogledu njegove upotrebe i ono je, barem na izgled, trebalo da obezbedi da nijedna strana ne raspolaže tolikom količinom nuklearnog oružja koja bi poremetila onaj istančani proračun racionalne upotrebe nuklearnog oružja na bojištu.

U isto vreme počele su se javljati i izvesne sumnje u razumnost i opravdanost teorije o ograničenom nuklearnom ratu. Rasprave o kontroli razmene nuklearnih udara između dve supersile izrodile su veliki broj mogućnih rešenja, od kojih se samouzdržavanje još uvek pokazalo kao bolje od nelogične eskalacije.

Zagovornici nove teorije o ograničenom ratu, koji bi se vodio samo konvencionalnim oružjem, bili su isto toliko mnogobrojni i plodni kao i njihovi prethodnici, pobornici ograničenog nuklearnog rata. Jedno od najuticajnijih dela iz tabora ovih zagovornika bila je knjiga „Neodređena truba” generala Tejlora. Iako se u njoj ne isključuje upotreba nuklearnog oružja u ograničenom ratu, ipak se zastupa gledište o ponovnoj upotrebi konvencionalnih snaga, tako da se Sjedinjenim Američkim Državama pruža mnogo veći izbor mogućnih nenuklearnih rešenja. Ova donekle nova doktrina dobila je u početku naziv „masovne odmazde”, da bi ubrzo postala mnogo poznatija pod nazivom „elastičnog odgovora”.

Prema definiciji združenih načelnika štabova, ističe autor, doktrina „elastičnog odgovora” je „sposobnost vojnih snaga da efikasno reaguju na bilo kakvu pretnju ili napad neprijatelja i to akcijama koje odgovaraju i koje se mogu primeniti u postojećim okolnostima”.

Prema tome, u toj definiciji se ne isključuje mešovita upotreba i nuklearnog i konvencionalnog oružja. Rat u Vijetnamu se do sada vodio po načelima strategije „elastičnog odgovora” i u njemu se isključivo upotrebljavalo konvencionalno oružje. Međutim, može se uzeti da doktrina „elastičnog odgovora”, kada se dobrovoljnim uzdržavanjem liši upotrebe oružja za masovno uništavanje, bilo nuklearnog ili konvencionalnog, ne predstavlja neku uverljivu pretnju, čak i za malog i slabog protivnika. Ako je to tačno, onda se svaka doktrina „elastičnog odgovora” koja nije potkrepljena nuklearnim „adutima” prividno vraća na oblike i doktrine konvencionalnog rata koje su vojni teoretičari u-

savršili tokom dva svetska rata. Taj srednji put „angažovanja snaga i istančanog štimovanja sile” pokazuje se neefikasnim i vrhovno rukovodstvo zemlje se tako stavlja pred dilemu — ili potpuno neangažovanje ili masovna mobilizacija kao ona u drugom svetskom ratu.

Tu američku dilemu autor ilustruje analizom američke strategije u Vijetnamu od zbacivanja Dijemove vlade novembra 1963. do velike „Tet” — ofanzive 1968. godine. Zbacivanje Dijema sa vlasti pada u vreme početka većeg angažovanja snaga FNO u kopnenim operacijama, što je ubrzo imalo za posledicu veće dovlačenje američkih kopnenih jedinica u Vijetnam. Odluke predsednika Džonsona posle „Tet” — ofanzive izgleda da su jasno utvrdile gornju granicu broja kopnenih jedinica koje su Amerikanci bili voljni da angažuju u tom ratu.

Nade da će Dijemovo zbacivanje s vlasti označiti i početak jednog mnogo uspešnijeg perioda ubrzo su bile razbijene. Krajem 1964. god. zvanična vlada Južnog Vijetnama bila je u veoma neugodnoj situaciji. U to vreme snage FNO, čije su formacije tada narasle do puka, uništile su dva bataljona južnovijetnamske vojske u borbama kod Bin Gija. Snage FNO su, gotovo u isto vreme, odnele pobedu i na mnogim drugim mestima širom zemlje.

Zbog ovako pojačanog pritiska snaga FNO, za Amerikance se kao obavezno postavila primena nove strategije. U toku predsedničke kampanje 1964. god. predsednik Džonson je najavio dalju eskalaciju rata, naredivši pojačano upućivanje jedinica i oružja u Vijetnam.

Gledajući sada na te događaje, autor ističe da su Amerikanci mogli tada da povuku svoje vojne savetnike i jedinice iz Vijetnama, pod izgovorom i optužbom da vlada Južnog Vijetnama nije u stanju „da počisti sopstvenu kuću”. Za ovakav kurs bilo je u to vreme, a i danas ih ima, dosta pobornika u SAD. Međutim, to bi po mišljenju autora bio težak i nepopularan izbor. Posle ponovnog izbora predsednik Džonson je, umesto toga, najavio kampanju vazdušnog i pomorskog bombardovanja ciljeva u Severnom Vijetnamu i ograničenog angažovanja američkih kopnenih jedinica na bojištima Južnog Vijetnama. Sloboda akcije tih jedinica bila je ograničena uputstvima, čiji je cilj bio da se njihovo angažovanje ograniči kako po prostoru, tako i po broju jedinica i količini oružja.

U ovakvoj eskalaciji američke strategije i rata dve stvari zaslužuju da budu istaknute. Bombardovanje Severnog Vijetnama i angažovanje snaga u 1965. godini, kao i odluka da se ograniči dalje angažovanje snaga u 1968, bili su odgovor na stvarnu vojnu situaciju u to vreme. U stvari, predsednik Džonson se 1965. i 1968. godine nalazio pred prilično teškim izborom. Naime, tada su široko objašnjavane politika i uloga SAD u Vijetnamu — da one žele da pomognu narodu ove zemlje da sam izabere oblik vladavine, bez ikakve spoljne intervencije. Prema tome, naglasak je bio na toj pomoći. Zbog toga je veće američko angažovanje u vijetnamskom ratu dočekano i u ovoj zemlji i u SAD, kao i svuda u svetu s velikim negodovanjem.

Povlačenje iz Vijetnama ili suviše oprezno dejstvovanje u 1965. god. moglo je, po mišljenju autora, da ostavi na cedilu već znatno angažovane snage u toj zemlji i da uništi sav do tada postignuti prestiž. S druge strane, neko još masovnije i veće angažovanje snaga SAD do-

velo bi u pitanje američko nastojanje da se teret borbi i rata sve više prenese na vladu i narod Južnog Vijetnama.

Iz svih tih razloga prvobitna eskalacija angažovanja američkih snaga bila je ograničena i oprezna, motivisana željom i potrebom da se, navodno, spreči propast Južnog Vijetnama.

Postepeno i sve veće angažovanje SAD u Vijetnamu, od sredine 1965. do kraja 1967. godine, nije se po mišljenju autora odvijalo u znaku neke žurbe. Ono je sledilo tokove strategijske koncepcije koja je prisiljavala snage FNO da smanje broj svojih ciljeva i angažovanje u tom ratu. Činjenica je da posle jula 1965. ove snage nisu dobile nijednu veću borbu ili bitku u kojoj su učestvovala jedinice jače od bataljona. Izgleda da je američka strategija „trošenja“ protivničkih snaga, ističe autor, ipak pokazala rezultate.

U toj fazi vijetnamskog rata stvorena je, po rečima autora, povoljna situacija za proveru strategije „elastičnog odgovora“, jer su na neprijateljevu pretnju Amerikanci reagovali „akcijama koje odgovaraju i koje se mogu primeniti u postojećim okolnostima“. Cilj Amerikanaca je bio da se protivnik ubedi da njegova sigurnost u pobedu (iz 1965. god.) sada više nema osnova.

Međutim, mnoge ljude u SAD i u svetu još uvek zbunjuje činjenica da narod jedne male zemlje poseduje tako jaku volju za borbu i za otporom jednoj od najjačih sila na svetu. Logički odgovor za to većina nalazi u samoj strategiji „elastičnog odgovora“. Jedan od glavnih savetnika predsednika Džonsona je svojevremeno rekao da je američka eskalacija rata u Vijetnamu, iako je broj američkih snaga već u to vreme bio impozantan, suviše oprezna i „mirnodopska“.

S razlogom se može postaviti pitanje da li je sredinom 1963. ili čak i 1965. bilo moguće brzo angažovati u borbi 200.000 vojnika. Jedan od najznačajnijih razloga za oprezno angažovanje u Vijetnamu bio je, prema tvrđenju autora, nedostatak trupa i opreme da se sve to brže izvede.

U periodu od 1965. do 1967. znatno je povećano regrutovanje vojnika u SAD, kao i sami izdaci za rat. Jačina oružanih snaga svih vidova znatno je pojačana, ali samo do mere potrebne za formiranje novih divizija. U SAD nije bila sprovedena nikakva mobilizacija ili neko poluratno povećanje snaga. Za razliku od ranijih ratova, vijetnamski je vođen bez aktiviranja bilo koje jedinice iz sastava rezervne vojske, već samo upućivanjem jedinica iz strategijske rezerve — čim bi ove bile spremne za borbu.

Kakve pouke se za sada mogu izvući iz angažovanja Amerikanaca u vijetnamskom ratu? — postavlja pitanje autor. Gledajući na sadašnje rezultate tog rata, on na prvo mesto izvlači zaključak da je opravdana tvrdnja da nikakva eskalacija tog rata, a njena gornja granica se mogla grubo proceniti, nije bila u stanju da slomi otpor i volju za borbu jednog malog i relativno slabog protivnika.

Konvencionalna mobilizacija i pretnja vođenja neograničenog konvencionalnog rata, koja je možda mogla da dovede do kapitulacije snaga protivnika, nikad se nije postavljala kao neposredno potrebna ili na izgled prihvatljiva. Amerikanci su naučili, ističe dalje autor, da je u

tom ratu bilo gotovo nemoguće unapred predvideti protivstrategiju snaga FNO, i da se ona otkrivala tek onda kada je protivnik već ostvarivao njene ciljeve.

Pokazatelji na kojima su Amerikanci zasnivali svoje uspehe u ratu, kao što je, na primer, broj poginulih i ranjenih i oblasti koje se nalaze pod njihovom kontrolom, nisu bili gotovo nimalo ubedljivi. Razlozi koji su naterali Amerikance na ograničeno političko angažovanje, što je počelo najpre sa savetnicima i materijalnom podrškom, izgleda da se nisu pokazali dovoljno opravdanim da bi iziskivali veće i masovnije angažovanje vojnih snaga.

Amerikanci su, takođe, izvukli još neke pouke iz tog rata. One se odnose na protivničku volju da nastavi sa vođenjem rata. Pored rezerve u ljudstvu od, možda, četvrt miliona ljudi godišnje, i dokazane sposobnosti da popune svoje gubitke, snage FNO u Vijetnamu pokazuju istu toliku sposobnost da izbegava američku strategiju „trošenja” koliko i da je oni sami sprovode u tom ratu. Prateći američku štampu i dokumente zvaničnih organa, primenjujući uz to osnovne zakone aritmetičke progresije, snage FNO dolaze do sigurnog saznanja kakva im pretnja predstoji od strane Amerikanaca u toku sledećih šest meseci. Znajući to, one su u stanju da se brzo i uspešno prilagode, suprotstave ili da izbegnu pretnju.

Ako su ovi zaključci tačni i pravilni, ističe autor, onda su američki izgledi na uspeh u nekom budućem ograničenom konvencionalnom ratu, naročito onom koji bi se vodio po načelima gerilskog ratovanja, veoma mali. Eskalacija u takvom ratu, koja ima za cilj slamanje protivnikove volje za borbu, neće biti uspešna ukoliko se ne izvrši masovno grupisanje snaga u svrhu sve jačeg i neprekidnog trošenja protivnikovih snaga.

Vijetnam je, po mišljenju autora, jedinstven primer u nizu američkih političkih i vojnih nesporazuma. On je već odavno postao poznat po očiglednom slomu američke političke i vojne reputacije. Može se čak i posumnjati da američka iskustva iz Vijetnama nisu baš ni tako jedinstvena kao što to Amerikancima izgledaju. Možda je sposobnost jedne velike sile u pomaganju svog slabog saveznika da pobedi u gerilskom ratu ograničena mnogim zaprekama moralnog, racionalnog i političkog karaktera, koje ta sila sama tovari na svoja pleća.

M. Đ.

RIZIK U VAZDUŠNODESANTNIM OPERACIJAMA

Nedavno je u francuskom vojnom časopisu objavljen članak pod gornjim naslovom,¹ u kome se, u stvari, ne govori samo o „sračunatom riziku” pri izvođenju vazdušnodesantnih operacija već se, na osnovu analize takvih dejstava u drugom svetskom ratu i u onima posle njega, izvode zaključci o upotrebi vazdušnodesantnih jedinica u eventualnom ratu. Opštepriznati povećani značaj „treće dimenzije” u budućem ratu, kao i činjenica da postoji stalna mogućnost dejstava vazdušnodesantnih jedinica, u pozadini, obavezuju branioca na preduzimanje obimnih mera protivdesantne odbrane. S obzirom na to da ove mere vezuju znatne braničeve snage, autor ovog članka smatra za korisno da ukratko iznese neke logične zaključke u pogledu procene verovatnih rejonu spuštanja neprijateljevih vazdušnih desanata.

Autor je mišljenja da se vazdušnodesantnim dejstvima pribegava onda kada je cilj nemoguće postići drugim sredstvima ili kad bi za njegovo postizanje tim drugim sredstvima trebalo podneti mnogo veće žrtve. Pošto se ne raspolaže nadmoćnošću u sredstvima, uspeh u tim dejstvima zasniva se na iznenađenju u pogledu mesta spuštanja desanta i efektu prvog udara vazdušnodesantnih snaga. Budući da su prve desantne snage obično male u odnosu na važnost objekta, logično je da i njihovi gubici pri tome budu relativno veliki. Po autorovom mišljenju uzrok velikih gubitaka može biti dvojak. Najpre, to su gubici, odnosno nesrećni slučajevi prilikom spuštanja i prizemljenja desanta, tzv. „tehnički gubici”. Zatim dolaze gubici u toku samih borbenih dejstava, tj. posle spuštanja vazdušnog desanta radi izvršenja postavljenog zadatka. Autor ističe da su obe grupe gubitaka međusobno tesno povezane i da oni rezultiraju iz težnje za postizanjem iznenađenja. Sama ta težnja zahteva smela rešenja u pogledu spuštanja vazdušnog desanta, što povećava tehničke gubitke, ali, s druge strane, ona mogu smanjiti gubitke u borbi ukoliko doprinose ostvarenju efekta udara.

Autor smatra da se odluka komandanta o oportunisti jedne vazdušnodesantne akcije i o uslovima njenog izvođenja zasniva, u suštini, na studiji sračunatog rizika. Stručnjaci mogu konkretno definisati, i

¹ *La notion de risque dans les opérations aéroportées*, par le Colonel Audema, *Revue de défense nationale*, Francuska, april 1970. god.

to uvek precizno, izvesne elemente odluke; autor ovde misli na postotak „tehničkih gubitaka”, koji zavisi od pogodnosti rejona spuštanja desanta. Međutim, ostali faktori, kao na primer, uticaj izbora rejona spuštanja na kasniji razvoj operacija, mnogo su neizvesniji i ne mogu se u mirnodopskim uslovima lako proučiti. Za realniju procenu i bolji prilaz ovom problemu mogu poslužiti iskustva iz do sada izvedenih vazdušnodesantnih operacija.

U članku se ističe da postotak tehničkih gubitaka velikim delom zavisi od pogodnosti rejona spuštanja, kao i da se njihovo predviđanje u početku zasnivalo na empirijskom metodu. Drugi svetski rat je pokazao da su procene gubitaka bile veće od realnih i da rejona pogodnih za spuštanje ima mnogo više nego što se to mislilo. To potvrđuju razna dejstva, kao na primer, američkog 509. bataljona u avgustu 1944. u okviru operacije „Dragon”, u južnoj Francuskoj. Iako se — zbog greške u navigaciji — većina padobranaca nije spustila u predviđeni rejon već u okolne voćnjake i vinograde, gubici nisu iznosili više od 2%, i to lako ranjenih padobranaca. U stvari, iskustvo pokazuje da je skala izbora terena pogodnih za spuštanje desanta veoma široka. Uz specijalnu pripremu i dobru opremu mogu se koristiti i rejoni koji a priori izgledaju nepovoljni, kao što su poplavljeno i pošumljeno zemljište, visoke planine, itd. Tako su Francuzi izvršili desant („Antrahcite”) 15. X 1949. u Indokini na potpuno poplavljeno zemljište — pirinčano polje, ispresecano kanalima. Padobraneci su se brzo oslobodili svojih padobrana i prikupili — spremni za dejstvo — na nasipima. Oni su uspeli da 30 minuta nakon spuštanja uspostave radio-veze sa komandantovim avionom.

Autor dalje navodi da su Britanci u Maleziji usavršili tehniku padobranskog desanta na šumu. Padobraneci su imali specijalnu opremu i uže dugo oko 90 m, čiji se jedan kraj mogao pričvrstiti za jače grane drveta. Padobranac bi, pošto bi se „stabilizovao” na krošnji drveta, otkopčao padobran i spustio se niz uže do zemlje. Tako se 22. padobranski bataljon, izbegavajući sistematski sve proplanke, spustio decembra 1955. iznad jedne džungle, čije je drveće bilo visoko 60—70 m. Padobraneci su se ubrzo prikupili po četama i uspešno završili operaciju „Wasp”.

Smeli pokušaj francuskih padobranaca u Austriji 1947. pokazao je da ni planina prekrivena snegom ili glečerima ne predstavlja nesavladivu prepreku za specijalne padobranske jedinice. Ovo iskustvo je kasnije više puta potvrđeno i prilikom godišnjih vežbi u spuštanju desanta u Pirinejima, na plateo i doline pokrivene dubokim snegom.

Autor zatim ističe da tehnički gubici mogu biti osetno smanjeni dobrom obukom i samim iskustvom. Uvođenje pogodne opreme može takođe da smanji gubitke: na primer, „manevarski padobran” omogućava da se izabere mesto prizemljenja ili da se, u poslednjem trenutku, izbegnu najopasnije prepreke (zgrade, električni vodovi). Savremeni metodi operativnog istraživanja omogućavaju studiju pogodnosti rejona i klasifikaciju zona, uz određivanje razumnog postotka tehničkih gubitaka. Prema tome, izgleda da je procena tehničkih gubitaka kao funkcija zemljišta već dosta savladana, naročito za one koji raspolazu bar minimumom desantnog iskustva.

Š druge strane, autor smatra da je izbor rejona desanta, kao funkcija postavljenog zadatka, znatno složeniji, jer zahteva od starešine globalan uvid — po prostoru i vremenu — u vazdušnodesantnu operaciju. Spuštanje desanta (uz prihvatljiv maksimum postotka tehničkih gubitaka) i borbena dejstvo su dve faze vazdušnodesantne akcije, čiji je međusobni uticaj neosporan, mada se one ne mogu upoređivati. Stoga je autor mišljenja da je najbolje pridržavati se izvesnih principa koji proizilaze iz proučavanja ratnih i posleratnih vazdušnodesantnih dejstava. Ta dejstva pokazuju da je, načelno i uprkos rizika, preporučljivo spuštanje desanta što bliže objektu dejstva.

Kao dobar primer može da posluži operacija „Market-Garden”, izvedena u Holandiji u zimu 1944/45. Apstrahujući ostale faktore, u članku se razmatra samo početni zadatak svake od tri upotrebene vazdušnodesantne divizije. Američka 101. vdd spuštena je sasvim blizu svog objekta (mostova kod Ajndhofena) i bez teškoća ih je posela. Američka 82. vdd je, pošto se smatralo da je PAO suviše jaka, spuštena u blizinu svog objekta, pa je tek uz velike teškoće i znatne gubitke mogla da zauzme visove i deo grada Nimegena. Najzad, britanska 1. vdd je spuštena na 4 km od objekta i uspela je da samo jedan njen bataljon dopre do mosta kod Arnhejma, dok su ostale njene snage pretrpele teške gubitke.

Drugi poučan primer je nemačka operacija „Merkur”, koju zbog veoma velikih gubitaka mnogi izbegavaju da navode. Nemci su pri desantu na Krit imali preko 3.000 ubijenih ili nestalih, ne računajući udatljene u moru, tj. oko 20% angažovanih padobranaca. Pa ipak, cilj je bio postignut, mada je borba odlučena u zapadnom delu ostrva, gde su padobraneci i jedrilice spuštani najbliže objektu (aerodromu Malem). Iako su samo neki desantni delovi uspeli da se tu učvrste, to je bilo dovoljno da se omogući razvoj napada, a posebno „akrobatsko sletanje” transportnih aviona JU-52 na dan D+1. Sasvim su drukčije prošli nemački padobraneci na ostalim delovima ostrva, gde su se oni grupisali dalje od svojih objekata i bili neefikasni.

Autor navodi i primer američke 11. vdd, koja je 1945. dobila zadatak da oslobodi logor američkih zarobljenika na ostrvu Luzon — koji su držali Japanci. Postavilo se pitanje da li birati pogodniji rejon za spuštanje ili neki bliži logoru a slabiji za prizemljenje padobranaca. Najzad je odlučeno i padobranska četa 511. padobranskog puka spuštena je sasvim blizu logora, uspevši da ga zauzme u roku od 15 minuta.

Zaključak je da se rejoni koji su tehnički najpovoljniji za spuštanje desanta mogu lako da odrede. Stoga ih i neprijatelj može da predvidi i dobro pripremi u smislu PDO. To može da ima negativnih posledica za napadača, kao što je to bio slučaj u Burmi marta 1944. Tada su za desant 54 jedrilice sa 500 vojnika u prvom talasu bila izabrana dva proplanka u dolini Iravadi — nazvana „Brodvej” i „Pikadili”. Tek poslednjim izviđanjem iz vazduha, uoči samog desanta, otkriveno je da su Japanci postavili protivdesantne prepreke na „Pikadiliju”. Stoga je ceo desant morao da se spusti na „Brodvej”, koji je usled toga bio toliko pretrpan da je pravo čudo da su gubici, ne računajući one od neprijateljskog dejstva, iznosili svega 30 mrtvih i 33 teško ranjena, dok su sve jedrilice bile teško oštećene ili uništene.

Autor dalje iznosi da su Nemci, pripremajući se za odbranu od savezničke invazije na francusku obalu 1944. preduzeli mere PDO u verovatnim rejonima desanta. Za vreme operacije „Overlord”, 501. padobranski puk uspeo je, zahvaljujući nekoj grešci u spuštanju, da se grupiše u nepredviđenom rejonu, dok je 506. puk spušten u predviđeni rejon, koji su Nemci naravno branili jakom vatrom mitraljeza i minobacača. Padobranci su ipak imali svega 20 mrtvih za vreme spuštanja, zahvaljujući tome što se formacija aviona rasturila i rasula ih na većem prostoru od predviđenog. Da su ovi pukovi spušteni tačno po planu, oni bi, verovatno, imali mnogo veće gubitke.

Autor je mišljenja da se slična iskustva mogu izvući i iz anglo-francuske agresije na Egipat 1956. Izgledalo je da se desant kod Port-Saida može spustiti jedino na zemljišni pojas, dužine 2 km a širine 400 m, istočno od Sueckog kanala. Istog mišljenja su bili i Egipćani, pa su tu pripremili jaku PDO. Međutim, agresor je spustio desant zapadno od kanala, na pojas ispresecan rovovima i posejan rupama (koji je služio kao poligon za obuku); drugi deo tog zemljišta bio je takođe veoma nepovoljan (vrtovi, razne građevine, pruga na nasipu), tako da ništa nije navodilo na pomisao da bi to zemljište moglo biti izabrano za rejon spuštanja desanta. To verovatno i objašnjava uspeh desanta i male gubitke (11 poginulih, od kojih samo jedan pri spuštanju na zemlju).

Međutim, neprijatelja ne treba iznenaditi samo u pogledu izbora rejona desanta već i u pogledu vremena, tako da ne može efikasno da reaguje. Uopšte uzev, smatra autor treba ići pravo ka cilju i desant spuštati, kad god je moguće, direktno na objekat. U prilog tome on navodi, kao primer, japanski vazdušni desant na ostrvo Lejt u decembru 1944. Japanci su ostvarili maksimum efikasnosti spuštajući desant direktno na aerodrom baze San Pablo, pošto su prethodno uspeli da, letovima nekoliko svojih bombardera oko aerodroma, ali van domašaja PAO, navedu Amerikance da utroše svu municiju protivavionske artiljerije. Oko 300 padobranaca uspeo je da uništi 35 aviona, instalacije i skladišta pre nego što su ih sutradan potisla pristigla pojačanja. U takve akcije spada i nemački desant u zoru 10. maja 1940. u Belgiji radi zauzimanja tri mosta na Albertovom kanalu i fora Eben-Emael. Autor ukazuje na to da su desanti izvršeni u neposrednoj blizini dva mosta bili uspešni, dok treći, na samo 200 m od trećeg mosta, nije mogao da spreči njegovo rušenje. For Eben-Emael je zauzet u roku od 15 minuta, jer se desant spustio neposredno na for. Sličan je i primer francuskog desanta na položaj Tat-Ke, 1949. u Indokini. Viša komanda je s mukom odobrila direktan desant na Tat-Ke, jer su u blizini postojali povoljniji rejon. No, ova smela odluka krunisana je uspehom.

Autor je mišljenja da sam termin „smelost u odlučivanju” o vazdušnim desantima odgovara samo pri površnom razmatranju stvari. Međutim, ako se prati intelektualni proces koji dovodi do takve odluke, onda se može konstatovati da se u svakom od navedenih primera radilo o sračunatom riziku, odnosno o čistoj logici. Ovo se dobro može objasniti na primeru desanta na ostrvce Koredžidor na ulazu u Manilski zaliv (Filipini) 16. januara 1945. Tu se može videti delikatnost iz-

bora u pogledu proračuna rizika i kako je, u toku izvršenja, najsmelija odluka u pogledu mesta spuštanja desanta omogućila potpun uspeh akcije u celini.

Koredžidor je bio ključni položaj i nivo odbrambenog manevra Japanaca pred američkim 11. korpusom kod Manile. Amerikanci su izborom Koredžidora za spuštanje vazdušnog desanta, kao najtežeg objekta, koji je bio nabolje utvrđen i čvrsto branjen, znali da će ih operacija skupo koštati. Međutim, ma koliko bili veliki gubici američke 503. padobranske borbene grupe, jačine 3.000 vojnika, predviđene za spuštanje na Koredžidor, oni bi sigurno bili manji od američkih gubitaka prilikom pokušaja iskrcavanja pomorskog desanta — izloženog artiljerijskoj vatri sa Koredžidora — ili, pak, njihovih gubitaka u toku daljih dejstava 11. korpusa na poluostrvu Batan, zapadno od Manile, koja bi se izvodila pod veoma nepovoljnim uslovima. Konačno, kada je odluka već bila doneta i rizik prihvaćen, najvažnije je bilo da akcija uspe.

Prethodna topografska studija Koredžidora pokazivala je da postoji samo jedan rejon koji zadovoljava opšteprihvaćene uslove (u tradicionalnom smislu) za vazdušni desant; to je bila poletno-sletna staza na krajnje istočnom delu ostrva. Međutim, taj rejon se morao eliminisati pošto je bio pod stalnom kontrolom i vatrom japanskih betonskih bunkera, koje je avijacija teško mogla da neutrališe. Pa i ukoliko bi desant uspeo, on bi naišao na dobro utvrđeni centralni japanski položaj na brežuljcima Malinta Hil, koji je branilo 3.000 vojnika. Uopšte uzev, tehnički gubici bili bi mali, ali gubici u borbi veoma veliki, i konačno, cilj ne bi mogao biti dostignut. Trebalo je tražiti drugo rešenje, a ono se sastojalo u postizanju iznenađenja — i po vremenu i po prostoru.

Smatralo se da bi padobraneci imali samo nekoliko minuta na raspolaganju za prikupljanje i prelaz u napad, jer se procenjivalo da je toliko vremena potrebno Japancima da po završetku avijacijske pripreme ponovno zauzmu svoje borbene položaje. Iz toga je proizlazilo da bi desant trebalo da se spusti u neposrednoj blizini cilja, koji bi mogao biti bilo Malinta Hil, bilo dominirajući vis na zapadnom delu ostrva, zvani Top Sajd, na kome su se nalazili i komandno mesto i centar veze branioca. Postavio se problem: kako se iskrcati blizu jednog od ta dva objekta? Čitavi zapadni deo ostrva predstavljao je kamenito uzvišenje, sa vrlo strmim i ispresecanim padinama, koje se završavalo liticama na morskoj obali. Uz to teren je bio izrovan, sa polomljenim drvećem, ispreturanim stenama i blokovima betona od bombardovanja. Jedine dve ravne površine bile su vežbalište (227 x 136 m) i igralište za golf (295 x 113 m). Spuštanjem padobranaca na ta dva terena postiglo bi se iznenađenje, jer su Japanci verovatno bili eliminisali zapadni deo ostrva kao mogući rejon vazdušnog desanta. Uz to, moralo se misliti u kakvom će stanju ta dva terena biti posle avijacijske pripreme. Na kraju je ozbiljan rizik u pogledu tehničkih gubitaka (pri prizemljenju padobranaca) ipak prihvaćen. Smatralo se da su oni iz komande, koji su tehničke gubitke cenili na 20%, veliki optimisti.

Desant se odvijao po planu. 50 aviona DC-47, leteći u dve kolone, spustili su prvi talas — u svakom naletu po 6 do 8 padobranaca. Trudili su se da ih spuste što bliže vežbalištu i igralištu golfa, koje su nadletali

u toku 7 sekundi, na visini od samo 140 m. Jak vetar od 10 m/s dovedio je do zanošenja od oko 250 m u toku 25 sekundi, koliko je trajalo spuštanje padobranom, što je bilo uzeto u obzir. Prvi talas je po spuštanju uspeo da neutrališe japansko komandovanje i zauzme važne položaje. Drugi talas padobranaca i pomorski desant amfibijama na plažu San Hozze krunisali su ovu operaciju uspehom, tako da spuštanje trećeg talasa (padobranske rezerve) na dan D + 1 nije ni bilo potrebno. Od 2.065 spuštenih padobranaca gubici su pre stupanja u borbu, odnosno posle prizemljenja, iznosili 217 vojnika. Od toga su bila 203 teško ranjena na zemlji, 3 poginula zbog neotvaranja padobrana, 2 — usled pada na građevine, 3 — od neprijateljske vatre za vreme spuštanja i 6 utopljenih u moru. Tehnički gubici od 10,7%, umesto najmanje 20% predviđenih, potvrđuju raniju konstataciju da su oni uvek manji od predviđenih, naročito ako je ljudstvo dobro obučeno.

Autor smatra da je u akciji Koredžidor, više nego u drugima, došao do izražaja pojam „sračunati rizik”. No, ni desant na Koredžidor ne predstavlja primer za ugled i da baš pri upotrebi vazdušnih desanata treba neprekidno ispoljavati imaginaciju i uvoditi novine pošto je iznenađenje bitan faktor. Pored toga, autor napominje da ova akcija ima i karakteristike prevaziđene prošlosti, u kojoj su se vazdušnodesantne operacije izvodile u uslovima relativno bezbedne situacije u vazduhu, a spuštanje se obavljalo danju ili na unapred obeležene rejone, i to sa visine od 150 do 300 m.

Činjenica je da je tehnika od tada stavila na raspolaganje nova sredstva i stvorila nove mogućnosti. Sada se ne teži postizanju iznenađenja samo u odnosu na karakteristike rejona spuštanja desanta već i u pogledu metoda izbacivanja padobranaca, noću i danju, i to sa raznih visina. Međutim, autor smatra da će imperativni zahtevi nuklearnog rata za rastresitošću onemogućiti masovne vazdušne desante. Francuska pravila predviđaju da će vazdušnodesantni bataljon biti normalna jedinica za jednovremenu upotrebu; ujedno to odgovara i maksimumu snaga koje se mogu spustiti istovremeno u jedan rejon. S druge strane, broj objekata koji opravdavaju upotrebu vazdušnog desanta znatno se povećao, počevši od sredstava za lansiranje nuklearnog oružja i raznih instalacija i drugih pomoćnih sredstava za njihovu upotrebu.

Autor u zaključku ističe da sama pretnja da vazdušni desanti mogu biti upotrebljeni primorava protivnika da preduzima mere borbenog obezbeđenja i zaštite, koje dovode do rasipanja i paralisanja znatnih snaga. Kad se odluka o upotrebi vazdušnog desanta već donese, bilo da se radi o neprimetnom spuštanju jedne čete na pošumljeni rejon sa visine manje od 150 m, bilo o izbacivanju manje grupe padobranaca sa velike visine, koja treba da se prikupi na malom proplanku od nekoliko kvadratnih metara, i to posle slobodnog padanja (bez otvaranja padobrana) od nekoliko hiljada metara — uvek će se postaviti isti problem: treba proučiti rizike svake faze desanta i usvojiti rešenja koja će najsigurnije dovesti do uspeha akcije. Najverovatnije je da će najsmelije odluke u pogledu spuštanja desanta biti i najrentabilnije.

M. Jov.

VOJNI GLASNIK br. 6/1970.

General-pukovnik Viktor Bujanj: *Osavremenjavanje pogleda na taktiku najaktuelnija potreba*

Pukovnik Predrag Vukadinović: *Standardizovanje inženjerskih postupa*

Pukovnik Manojlo Babić: *Municija tenkovskog topa — obuka tenkovskih posada*

Major Milorad Tomović: *Korišćenje balističke vatrene planšete*

Pukovnik Slavko Čujić: *Taktičko-stručne vežbe jedinica veze — evidencija i ocenjivanje* (nastavak iz prošlog broja)

Potpukovnik Mirko Prišlin: *Protivvazdušna zaštita*

Pukovnik Milan Burčul: *Zaprečavanje u opštenarodnom odbrambenom ratu*

Pored ovoga, *Vojni glasnik* u ovom broju donosi priloge za rubrike „Iskustva iz NOR”, „Vojne zanimljivosti”, „Iz inostranih armija”, „Prikazi knjiga”, „Velika otkrića”, „Nastavni filmovi” i „Proverite vaše znanje”.

VOJNI GLASNIK br. 7/1970.

Potpukovnik Slavko Stanić: *Kako najbolje iskoristiti stabilizator tenkovskog topa*

Pukovnik Miloš Palića: *Višecvni bacači raketa*

Potpukovnik Borislav Đurić: *Artiljerijska gađanja na improvizovanim poligonima*

Potpukovnik Aksentije Spasov: *Gađanje noću bez osvetljavanja cilja*

Potpukovnik Minko Prišlin: *Centri za obaveštavanje i uzbunjivanje stanovništva*

Pored ovoga, *Vojni glasnik* u ovom broju donosi priloge za rubrike „Iskustva iz NOR”, „Vojne zanimljivosti”, „Iz inostranih armija”, „Prikazi knjiga”, „Velika otkrića” i „Proverite vaše znanje”.

VOJNI GLASNIK br. 8/1970.

Pukovnik Aleksa Rakočević: *Kako proveriti borbenu gotovost jedinica*

Major Dimitrije Dimitrijević i st. vod. I kl. Predrag Pavlović: *Posredno gađanje odeljenjem — metodski prilaz*

Poručnik Čedomir Bursač: *Osvetljavanje pri završnoj dekontaminaciji*

Kapetan Slavimir Đinđić: *Prelaz preko reka — priručna sredstva za prelaz*

Pukovnik Petar Vrlinić: *Priprema početnih elemenata za neposredno gađanje nepokretnih ciljeva*

General-potpukovnik Milojica Pantelić: *Teritorijalna odbrana opštine u opštenarodnom odbrambenom ratu*

Pored ovoga, *Vojni glasnik* u ovom broju donosi priloge za rubrike „Iskustva iz NOR“, „Vojne zanimljivosti“, „Iz inostranih armija“, „Velika otkrića“ i „Proverite vaše znanje“.

VOJNOTEHNIČKI GLASNIK br. 3/1970.

Pukovnik Blagoje Jovanović, dipl. inž.: *Integracija jedinica za tehničko održavanje i trupni remont*

Kap. I kl. Albin Bačun, dipl. inž.: *Ziroskopi u uređajima naoružanja KoV*

Major Vlaho Vojvodić, magistar elektronike: *Određivanje nulte tačke nuklearne eksplozije merenjem vremena od bleska do pojave zvučnog signala.*

Pukovnik Nikola Glušica: *Maskiranje u odnosu na neka savremena sredstva za izviđanje*

Pukovnik u penz. Jovan Marinković: *Čime bi trebalo dopuniti tehničke uslove za prijem baruta*

Pored drugih priloga, *Vojnotehnički glasnik* u ovom broju donosi i naučne i tehničke novosti i zanimljivosti.

VOJNOTEHNIČKI GLASNIK br. 4/1970.

Pukovnik Miroslav Vuković, dipl. inž.: *Proučavanje pojave vanrednih oštećenja na pogonskim motorima tenkova M-47, M4A3 i SO M-36*

Kapetan Vladimir Andonović, dipl. inž.: *Problematika zazora razvodnog mehanizma motora sa unutrašnjim sagorevanjem*

Major Slobodan Stojanović: *IC-tehnička sredstva za snimanje i zaštita od njih*

Potpukovnik Ibrahim Riđešić, dipl. inž. i potpukovnik u penz. Uroš Vukomanović: *Plastični eksplozivi u listovima*

Major Nikola Čubra, mag. ekonom. nauka: *Model za određivanje optimalnog vremena zamene tehničkog materijalnog sredstva sa gledišta fizičke zastarelosti*

Kapetan Siniša Milinović, dipl. inž.: *Elektronsko strelište*

Pored drugih stručnih priloga, *Vojnotehnički glasnik* donosi prikaze iz inostranih časopisa i naučne i tehničke novosti i zanimljivosti.

VOJNOTEHNIČKI GLASNIK br. 5/1970.

Pukovnik Miroslav Vuković, dipl. inž.: *Proučavanje pojave vanrednih oštećenja na pogonskim motorima tenkova M-47, M4A3 i SO M-36*

Kap. I kl. Vitimir Miladinović, dipl. inž.: *Racionalno korišćenje transportnih mogućnosti teretnih motornih i priključnih vozila*

Kap. I kl. Dragoslav Dimitrijević, dipl. inž.: *Bojni otrovi nervno-paralitičkog dejstva, način dejstva na živi organizam, mere, sredstva, način ukazivanja prve pomoći i lečenja*

Major Slavčo Hristov: *Metode i instrumenti za pronalaženje podzemnih voda*

Potpukovnik Njegoslav Bošković: *Eksploatacija motornih vozila u letnjim uslovima*

Pored drugih priloga, *Vojnotehnički glasnik* u ovom broju donosi prikaze iz inostranih časopisa i naučno-tehničke novosti i zanimljivosti.

VOJNOTEHNIČKI GLASNIK br. 6/1970.

Pukovnik Franc Črnugelj i kap. I kl. Petar Karpov: *Neka zapažanja o održavanju i eksploataciji samohodnog topa 90 mm M-36 i M-36B1*

Major Slavčo Hristov, dipl. inž.: *Metode i instrumenti za pronalaženje podzemnih voda*

Major Milisav Vujović, dipl. inž.: *Merne jedinice i sistemi jedinica*

Potpukovnik u penz. Mile Zatezalo: *Opterećenje automobilskih kočnica za vreme kočenja*

Major Slavko Mačkovšek: *Dodaci betonu, njihova primena i efekat*

Pored drugih stručnih priloga, *Vojnotehnički glasnik* donosi prikaze iz inostranih časopisa i naučne i tehničke novosti i zanimljivosti.

VOJNOEKONOMSKI PREGLED br. 1/1970.

Pukovnik Svetislav Živković, dipl. ekonomista: *Povodom savetovanja o unapređenju ekonomike u JNA*

General-major Rudolf Musi: *Neke karakteristike Finansijskog plana DSNO-a za 1970. godinu*

Potpukovnik Žarko Krupež, magistar ekonomskih nauka: *Samoupravno dogovaranje*

Pored ovoga, *Vojnoekonomski pregled* u ovom broju donosi i rubrike „Pitanja iz prakse”, „Iz istorije ratnog snabdevanja”, „Iz sudske prakse”. „Prikazi iz inostranih vojnih časopisa i drugih publikacija”, „Ekonomske, naučne i tehničke novosti i zanimljivosti” i „Bibliografija”.

VOJNOEKONOMSKI PREGLED br. 2—3/1970.

U ovom dvobroju *Vojnoekonomski pregled* donosi materijale sa savetovanja o unapređenju ekonomike u JNA, i to:

I. *Uvodni referat Uprave za finansije i budžet*

II. *Karakteristike i principi ekonomike u JNA i mogućnosti usklađivanja sa društvenoekonomskim sistemom SFRJ*

III. *Nova sistemska rešenja u ekonomici JNA i mogućnosti ekonomičnijeg i racionalnijeg poslovanja*

IV. *Savremeni metodi rukovođenja i planiranja*

V. *Značaj, problemi i metodi analiza i praćenja troškova*

VI. *Značaj i metodi izučavanja i praćenja tržišta i problemi nabavki*

Uz referate po svima ovim temama dati su i prilozi pojedinih diskutanata.

VOJNOEKONOMSKI PREGLED br. 4/1970.

Potpukovnik Ljubomir Petrović, dipl. ekonomista: *Ratna ekonomika i vojna ekonomika kao naučne discipline*

Poručnik Ivan Kovačević, dipl. ekonomista: *Neki problemi monetarno-kreditne politike u savremenom ratu*

Potpukovnik Milan Mitrović i Veljko Pavićević, dipl. pravnik: *Perspektive daljeg razvoja društvene ishrane u Armiji*

Pored ovoga, *Vojnoekonomski pregled* u ovom broju donosi i rubrike „Pitanja iz prakse”, „Iz sudske prakse”, „Prikazi iz inostranih vojnih časopisa i drugih publikacija”, „Ekonomske, naučne i tehničke novosti i zanimljivosti” i „Bibliografija”.

VOJNOEKONOMSKI PREGLED br. 5/1970.

Razgovor pukovnika Svetislava Živkovića, odgovornog urednika Vojno-ekonomskog pregleda sa general-potpukovnikom dr Tomislavom Kronjom i predsednikom Saveta VMA: *Prve ocene efikasnosti kvotnog sistema finansiranja*

Sofija Vukomanović, dipl. psiholog: *Ekonomska efikasnost primene metoda psihološke selekcije regruta za pojedine vojne dužnosti*

Pukovnik Svetislav Popović, dipl. ekonomista: *Ravnoteža platnog bilansa u svetlu ekonomske nauke i politike*

Pored ovoga, *Vojnoekonomski pregled* u ovom broju donosi i rubrike „Pitanja iz prakse”, „Iz istorije ratnog snabdevanja”, „Iz sudske prakse”, „Prikazi iz inostranih vojnih časopisa i drugih publikacija”, „Ekonomske, naučne i tehničke novosti i zanimljivosti” i „Bibliografija”.

VOJNOEKONOMSKI PREGLED br. 6/1970.

General-pukovnik Viktor Bujanj: *O nekim aspektima koncepcije opštenarodne odbrane*

Razgovor pukovnika Svetislava Živkovića, odgovornog urednika Vojno-ekonomskog pregleda, sa pukovnikom dipl. ekonom. Predragom Miškovićem, načelnikom Odeljenja za snabdevanje vojnih lica DSNO-a: *Trgovina, društvena ishrana i turizam u JNA u službi standarda starešina*

General-major Rudolf Musi: *Završni račun jedinica za 1969. god. op-ravdavaju nove sistemske mere u Armiji*

Pored ovoga, *Vojnoekonomski pregled* u ovom broju donosi i rubrike „Pitanja iz prakse”, „Iz istorije ratnog snabdevanja”, „Iz sudske prakse”, „Prikazi iz inostranih vojnih časopisa i drugih publikacija”, „Ekonomske, naučne i tehničke novosti i zanimljivosti” i „Bibliografija”.